

НЕДЕЉОМ
У „ПОЛИТИЦИ“

Момо Кајор

Незаборавне
приче стр. 27

Да ли су странке
истрошиле
изборне идеје

стр. 5

Погинуо
пилот код
Великог
Градишта
стр. 10

РАЗГОВОР НЕДЕЉЕ:
проф. др ВОЈИН РАКИЋ,
директор Центра
за биоетичке студије

На помолу дизајнирање беба

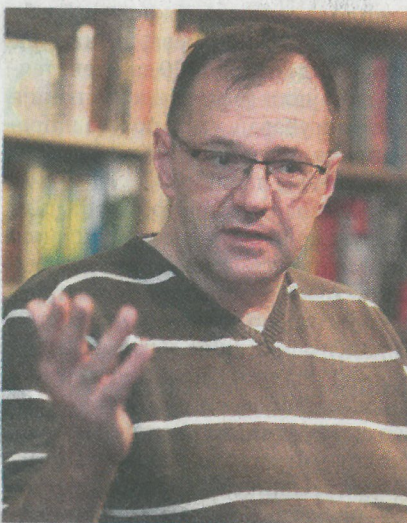

Фото Дарко Ђирков

Не сматрам да је ишта
неморално у томе
да се бира боље,
интелигентније
потомство, али да
ли то треба да буде
смисао живота?

Јелена Чалија

Винсент Фримен, зачет природним
путем, има срчану ману и огромну
жељу да у свету генетички савршених
људи отпутује у свемир. Једина шанса
му је да лажира свој ДНК материјал и
тако се нађе у тиму корпорације „Га-
така“ која припрема први лет на Са-
турнов месец.

Ово није препорука да погледате
филм „Гатака“ из 1997. године, већ
тема за размишљање. Пре свега два-
десетак година филм о генетички са-
вршеним људима сврстан је у жанр
научне фантастике.

страна 9

ТЕМА НЕДЕЉЕ: ВОЈВОДИНА ПРЕД ИЗБОРОМ

Чија је наша равница

Истраживања
показују да ће се после
16 година променити
политичка мапа
покрајине, али није
јасно како ће изгледати
власт у Новом Саду
без Пајтића и ДС-а

Снежана Ковачевић

Нови Сад – У српској политици, скло-
ној честим турбуленцијама, проме-
нама савезништва, склапању и рас-
клапању коалиција, уједињењима и
издајама, Војводина као да је остала
изоловани феуд. И док су се у репу-
блици мењале владе, раскидале коа-
лиције уз велике ломове и најтеже оп-
тужбе за издају и лоповлук, у северној
покрајини је 16 година владала савр-
шена стабилност, у којој се само по-
времено заљужала тројна коалиција
Демократске странке Бојана Пајтића,
Лиге социјалдемократа Ненада Чан-
ка и Савеза војвођанских Мађара. Тај
српски политички феномен, најдужа
владајућа коалиција у историји Ср-
бије, није био уздрман ни у периоди-
ма кад је Ненад Чанак комуницирао
с Пајтићем преко Београда, односно
кабинета Бориса Тадића, нити када је
ДС подржао доношење Устава 2006.
године, иако су оба партнера – Чанко-
ва Лига и СВМ – били најогорченији
противници доношења основног за-
кона Србије.

Чак и у периодима кад су сва тро-
јица лидера те коалиције једва успе-
вала да лично комуницирају, влада
Војводине није била уздрмана, јер је
изгледало као да су странке срасле у
коалицију коју може раскинути само
нека велика сила. Чак и кад се у Ср-
бији десио политички земљотрес, кад
су 2012. године напредњаци постали
најмоћнија странка, а демократе по-
челе да клизе ка политичким марги-
нама, Бојан Пајтић је успевао да за-

Заседање Скупштине АП Војводине

држи владајућу коалицију на окупу.
Зато је у северној покрајини ових да-
на главно питање како ће 25. апри-
ла изгледати политичка мапа Војво-
дине. Или једноставније – где ће се
на тој мапи наћи ДС, који је 16 го-
дина стуб сваке власти, а где Бојан
Пајтић, који је са 12 година преми-
јерског стажа други балкански поли-
тичар по дужини опстанка на власти?

Прво место суверено држи Мило Ђу-
кановић.

Шта су Пајтић и демократе остави-
ли Војвођанима после 16 година и да
ли је то што су оставили довољно да
сачувају власт?

Последња истраживања указују на
то да ће бити готово равно чуду ако
Бојан достигне Милову владарску ду-
говечност.

стране 12, 13 и 14

ИНТЕРВЈУ:

УРОШ ДЕЛЕВИЋ,
Институт „Џон Данинг“
у Лондону

Кинези на мала врата улазе у Европу

Од око 50 милијарди
долара инвестиција
које стижу у земље
у транзицији, из Кине
дође половина те суме

Аница Телесковић

Србија не схвата да се глобал-
секономски поредак промени-
Угледни економисти понављају ма-
тру да ће самим уласком у Европ-
унију прилив страних инвести-
бити повећан. Онај ко то каже по-
зује да не зна ништа о глобалним ф-
нансијским токовима. Овим речи
економиста Урош Делевић, из инс-
тута „Џон Данинг“ у Лондону, чија
специјалност стране инвестиције, с-
почиње разговор за „Политику“.

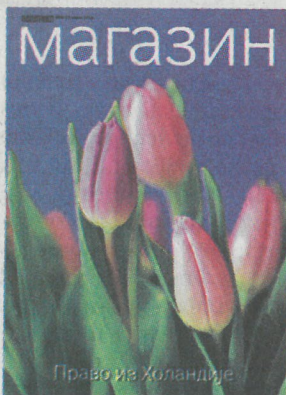
– Погледајте како је кинески пре-
седник Си Ђинпинг прошле године
дочекан у Лондону. Енглези, који то-
лико држе до себе и имају империјал-
ну прошлост, кинеског председника

”
У наредних 50 година,
просечан приход
српског држављанина
биће свега 50 одсто
просечног дохотка
у земљама ЕУ

провозали су краљевским кочијама
То никад раније није виђено. Брит-
нија је Кини тиме поручила: „Ви с-
нам потребни“. Енглески новинар
коментарисали су како је то пони-
вајуће за силу каква је Британија, д-
се Лондон првени од кинеских заста-
ва. Било је неприхватљиво да се н-
таквом нивоу прима лидер комуни-
стичке земље. Поента је у томе да с-
Британци на време увидели како ће
се ствари развијати. И Кина је данас
један од највећих инфраструктурни
инвеститора у Лондону

ДАНАС ДОДАТАК

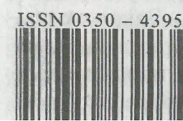
€ 122,8857 дин

www.politika.rs

redakcija@politika.rs

ДАНАС
9°/32°

СУТРА
17°/26°

ЦРНА ГОРА 0,75 EUR;
РЕПУБЛИКА СРПСКА 1,20 KM;
ХРВАТСКА 8,00 KM;
МАКЕДОНИЈА 45,00 DEN;
СЛОВЕНИЈА 1,00 EUR;

ПОШТЕНО

КАМПАЊА 2016

шан Петричић

Ротквице: Моје питање гласи: Ко је луд да прода земљу у којој расту овакве ротквице? Ко је луд? Нико није луд. Није луд онај ко продаје туђу земљу, луд је онај ко му то дозволи.

Ненад Чанак, лидер ЛСВ-а

Псовање: То се дешава (да псује). Али псујем само себе. То значи да нисам задовољан оним што сам учинио. Али,

није требало то да признам. Псовање је у Русији грех. Молићу се за опроштај.

Владимир Путин, руски председник

Бесмисао: Нема смисла причати о гангстерском медијском понашању и недозвољеном коришћењу државне функције и јавних средстава у изборној кампањи, што се и не прикрива, јер му

(Александру Вучићу) нико ништа не може, сем да му пљуне под прозор.

Весна Пешић,
социолог

Назив: Не бих то назвала блокадом. Реч је о испуњавању критеријума ЕУ. То је добро и за Србију.

Колинда Грабар-Китаровић,
хрватска председница

Грешка: Интервенција у Либији је моја највећа грешка. Интервенција је била исправна, али нисмо успешно испланирали дан после. Превиде сам веровао Европљанима. Међутим, Камерон је био растројен, а Саркози је само желео да велича улогу своје земље и Либија је данас у хаосу.

Барак Обама,
амерички председник

РАЗГОВОР НЕДЕЉЕ: проф. др ВОЈИН РАКИЋ, директор Центра за биоетичке студије

На помолу дизајнирање беба

Са прве стране

Данас о „едитовању гена“, генетичком инжењерингу, „дизајнирању беба“, с проф. др Војином Ракићем, редовним професором и научним саветником Института друштвених наука, директором Центра за биоетичке студије и шефом Унескове катедре за биоетику за Европу, више не разговарамо као о научној фантастици, већ као о стварности и веома блиској будућности.

На једну од савремених биотехнолошких метода, „едитовање гена“, којом се, лаички говорећи, исправљају гени који носе тешке болести, гледа се са много оптимизма. Професор Ракић објашњава да ова технологија пружа могућност излечења веома широког спектра обољења, од генских до најразличитијих ретких болести, канцера, ХИВ-а... „Едитовање гена“, иако у зачетку, већ има и прве клиничке резултате. Пре око три месеца објављено је да је у Великој Британији, захваљујући ЦРИСПР-Цас9 технологији, девојчица Лејла Р. излечена од лимфобластичне левкемије. Претходна лекарска прогноза била је трагична: палијативна нега до коначног исхода.

– Технологије „едитовања гена“ нису толико скупе, барем у релативно развијеном свету, а ту рачунам и нас, и државе ће моћи да их субвенционирају. Оне би, дакле, могле бити доступне и овде, ако будемо имали довољно стручњака који ће то знати да раде. Али, где долази до проблема? Те технологије омогућавају и генетички инжењеринг и такозвано „дизајнирање беба“. И ту може свашта да се догађа. Једно је одабрати да ли ћеш имати девојчицу или дечака, или дете с плавим или тамним очима, а друго је кад можемо да бирамо коефицијент интелигенције. Онда може да дође до тога да богаташи не само што ће моћи да шаљу децу на боље универзитете у свету, него стварно могу имати интелигентнију децу. С моралне тачке гледишта, то је недопустиво. Ту би на сцену требало да ступе државе, Светска здравствена организација и друге релевантне институције, које би требало да иницирају одговарајуће регулативе – каже проф. др Војин Ракић.

Да ли то значи да ћемо моћи детету које још није ни рођено да дизајнирамо живот унапред? Да ли ће бити врхунски спортиста или универзитетски професор...

Да, моћи ћемо. „Дизајниране бебе“ нису далека будућност. У таквим случајевима не одлучујемо само о себи, него и о својој деци, и то може бити морално спорно. Кад одлучимо да желимо да имамо дете атлету или неког ко ће бити врхунски физичар, па га таквог генетичким инжењерингом стварамо. Али, с друге стране, можемо да кажемо да то и иначе чинимо током васпитања. Ми дете и те како васпитавамо и усмеравамо – да ли ће гледати фолк или слушати класичну или забавну музику, да ли ће слушати песмице о бројкама и облицима или ћемо код њега развијати уметничке склоности. Поставља се питање да ли ће, под условом да се покаже да су те технологије безбедне и ефикасне, постојати битна морална разлика између тога да некога генетичким путем усмерите ка атлетици или да га усмерите тако што ћете га уписати да тренира атлетику.

А шта у случају да, на пример, глуми родитељи желе глумо дете да би били блискији са њим?

Аргумент да ми као глуми не можемо да имамо довољно блиску везу са својим дететом уколико оно чује, јесте валидан, али, с друге стране, може да се каже: одлучујете да дете буде глумо због себе. Инжињирати дете које је глумо само да би имало блиску везу с тобом јесте неморално, јер му свесно ускраћујеш један велики извор задовољства.

Постоје ли дилеме код стручњака који се баве биотехнологијама до које границе треба интервенисати у природи? Где треба подвући црту и пустити природу да доврши неки процес, да га усмери?

Постоји школа у биоетици, тзв. биоконзервативна школа, а наспрот њој је биолиберална школа. Биоконзервативна је била посебно јака у Америци, у Председничком савету Џорџа Буша. Они сматрају да је природа дар од Бога, да се апсолутно не сме интервенисати у њој, док припадници биолибералне струје, углавном у Енглеској, сматрају да је наша морална обавеза да побољшамо човека. Да, уколико постоји могућност дизајнирања беба, бирамо најбоље.

Фото Д. Ђирковић

Не сматрам да је ишта неморално у томе да се бира боље, интелигентније потомство, али се питам нешто друго: да ли то треба да буде смисао нашег живота? Да ли друштво треба да буде до те мере компетитивно? Ја се не осећам лепо у таквом друштву уколико, уместо да са својом децом уживам у радости живота, правим од њих мале Ајнштајне или мале Бен Џонсоне. То за мене није смисао живота. Биолиберална школа, такође, заступа и концепт о томе да фармакологијом треба да побољшамо сазнајне капацитете. И не само то. Један од припадника ове школе Џулијан Савулеску, шеф Катедре за биоетику на универзитету у Оксфорду, заступа мишљење да је допинг морално оправдан, образлажући да, ако је природа довела до тога да сам ја спор, зашто не бих узео допинг да будем бржи. Ни са тим се не слажем, нарочито кад је реч о спорту, јер он је нешто витешко. Друга прича много ми је ближе срцу. То је прича о девојчици која је имала децу парализу и којој су лекари тридесетих година прошлог века давали као најбољи изглед да, кад одрасте, хода на штакама. Знате ли како је завршила? Као светски рекордер на 100 метара, не параолимпијских игара, него

олимпијских. То је, за мене, много већа победа – и људска, и вољна, и етичка – од допинга.

Оно што могу да кажем против биоконзервативаца јесте да су природу сакрализовану, направили су од онога што је природно нешто што је истовремено и морално, што је потпуно неисправно. Природа је морално неутрална. Иако обожавам природу, подсећам да имамо у свом окружењу разне природне феномене које желимо да избегнемо, толико тога имамо у природи што нам штети. Може се чак и рећи да је велики део историје људског рода заправо био савладавање природе.

Једна од актуелних тема коју је наметнуо развој биотехнологија јесте и биотероризам. Колико је он данас реална опасност?

Мислим да је то највећа опасност за опстанак људског рода која постоји. Очигледно је да имамо немали број људи који су спремни да дају свој живот да би убили друге. Уколико се домогну нуклеарног оружја – то је језиво, али је још језивије ако се дочепају биолошког. Узму, на пример, вирус ко-

”

Језиво је ако се терористи домогну нуклеарног оружја, али је још језивије ако се дочепају биолошког. Узму, на пример, вирус који је сличан вариоли, али му појачају смртност, продуже му период инкубације на шест месеци, а онда с тим заразним агенсом крену на аеродроме

ји је сличан вариоли, али му појачају смртност, да не умире 70 одсто, него 99,9 одсто људи, продуже му период инкубације на шест месеци, а онда с тим заразним агенсом крену на аеродроме. То је огромна опасност. Такво оружје може да се произведе чак и у кухињским условима, за њега нису потребни велики ресурси као за нуклеарно, али је потребно знање. Неки од тих фанатика јесу школовани на одличним светским универзитетима, али, до сада се бар показало, ти људи ипак немају знање да тим путем реализују такву масовну деструкцију.

Колико су близу истини приче о томе да су поједини вируси намерно направљени и убачени на одређено подручје? Обично их сврставамо у теорије завере, али такве приче пратиле су и појаву ХИВ-а, свињског грипа, па и Зика вируса...

Тешко је доказати да нешто није намерно урађено. Тешко је оповргнути теорије завере. Притом, ако завера заиста постоји, онда је теорија завере чак и потпуно легитимна теорија. Али, тешко је доказати заверу. Може се говорити о вероватноћи, да ли се чини мање или више вероватним да је неко хтео да изазове помор

у Африци тиме што ће убацили ХИВ, а притом изазвао велики број смрти и другде. Логички је тешко те врсте тврдњи оповргнути, али вероватноћа ове конкретне завере чини ми се малом из више разлога.

Чини се да се ми лечимо између две крајности: узимања антибиотика на своју руку и одбијања вакцинације деце. Какав је наш здравствени систем и наше здравствене навике?

Аутомедикација је опасна ствар и лекове свакако не бисмо смели да узимамо на своју руку. Али опасно је и све ово око противљења вакцинацији. Чињеница је да су вакцинацијом искорењене многе страшне болести. Када говоримо о штетним последицама вакцинације, постојала је сумња да ММР вакцина може да доведе до аутизма. Показало се, пак, да је човек који је то тврдио користио лажне податке и њему је одузета лекарска лиценца.

Када се наводи шанса од један према милион да се добије неко обољење од вакцинације, то је изузетно мала, готово непостојећа шанса. Што се тиче нашег здравственог система, тачно је да људи који имају више пара могу да добију бољу здравствену негу, али у многим земљама је исто тако.

Питање праведности здравственог система је питање праведности читавог овог света. Да ли је праведно да, уколико си богат, можеш себи да обезбедиш све, а уколико ниси, не можеш да обезбедиш детету лек за најобичнију болест? На једном крају света људи не могу да добију лек против маларије и умиру, а на другом неко купује пелесет бунди годишње. То је светска, системска неправда. Не кажем да постоји неки систем који је бољи од капиталистичког, само констатујем неправде које постоје у капиталистичком систему. Оне се тешко исправљају законима, али свест о значају равноправности може се поправити етичком едукацијом.

Што се тиче државе, недопустиво је, такође, да неко не добије новац за лечење свог детета које пати од ретке болести. И онда родитељи морају да иду на телевизију, да моле за средства, па се терет моралне одговорности пребацива на грађане. Ако не притиснемо број, не пошалећемо СМС, као да смо ми помало криви због трагичног исхода. А наравно да нисмо. Апсолутно је ту крива држава која би морала да обезбеди средства, јер је то нешто чиме се не може трговати – људски живот. Новац за спасавање живота детета које болује од ретке болести, колико год да је то лечење скуп, мора да обезбеди држава – системски.

Поменили смо огромне напретке у лечењу тешких обољења, али и огромну опасност коју носи биотероризам. Прва доноси наду за милионе, а друга прети уништењем милиона. Имајући то на уму, својевремено сте се у једном тексту запитали да ли живимо у ери живота или у ери смрти. Имате ли одговор на то питање?

Центар за биоетичке студије ових дана поставља портал о ретким болестима, на коме ће људи који имају ретку болест или дете оболело од ретке болести моћи да размењују искуства, прво на нивоу Србије, па региона, онда и читавог света. А знате ли како се он зове? The Era of Life – Ера живота. Изложени смо егзистенцијалним ризицима, то је тачно, али мислија човечанства у овом веку јесте да обезбедимо еру живота, а еру смрти оставимо за собом.

ПОРТРЕТ БЕЗ РАМА КРЕШИМИР МАЦАН

Драган Стојановић

Дубровачки Валтер

„Прво пропитати људе шта желе, па им онда рећи – то је оно што вам треба“, филозофија је којом се, по личном признању, кроз пикантеријама зачињену каријеру руководио Крешимир Мацан, који следи за хрватског маркетиншког експерта за све и свашта. Маркетиншки слалом овог спин-мајстора – како су га титулисали хрватски медији, а што ни сам не спори – започео је на зидинама Дубровника, где је од петнаесте године радио као туристички водич. Тамо је, хвалио се, испекао занат „продавања приче“, вештину који му је касније много „ваљала“.

Кад је једном савладао вештине „манипулације“, закорачио је у свет политике, да би већ са навршене две деценије живота, у време кад се рат увелико осећао у ваздуху, ушао у заводљиве воде власти. Саветовао је Фрању Туђмана, а новинарима је, каже, био „ратни туристички водич“. У то време биографију је прошао искуством захваљујући којем до данас опстаје у тим водама.

Тако је овај инжењер електротехнике, осим за контроверзног бившег сплитског градоначелника Жељка Керума, кампању водио и за хрватску председницу Колинду Грабар-Китаровић и још неке хрватске политичаре. И ма колико био „посебан“ маркетиншки експерт – који је због своје „аутентичности“ наводно послужио и као инспирација познатом сплитском музичком саставу ТБФ за карикатуралну песму „Спин-доктор“ – ипак је многе изненадило Мацаново саветовање Бојана Пајтића у изборној кампањи у Србији, што је потврдио и сам лидер демократа.

Стихови песме ТБФ-а „Ја сам мештар од свитла и стварност се мијења кад променим кут освјетљења“ можда делом осветљавају интригантну специфичност због које је занимљив медијима, као и професија којом се бави, што се може видети и по „спин-афери“, која му је била врхунац славе. Пре неколико година, случајно или не, откривено је да Мацан стоји иза псеудонима Бијеспрви, који је годинама видео-клиповима на „Јутјубу“ „излуђивао“ поједине премијере и министре.

Хит у чијој је изради делом учествовао, а који је на интернет доспео под његовим псеудонимом, јесте и познати подругљиви клип „Киро просвири“, о министру хрватске полиције Ивици Кирину. Када је откривен идентитет власника псеудонима Бијеспрви, Мацан је себе представио као хероја – сарајевског Валтера.

Рођен 1970. године, стручњак је за кризно и стратешко комуницирање у политици и нове медије. Води саветничку фирму „Манџура“. Крајем 1998. ангажован је као портпарол ХРТ-а, а средином 2003. именован за саветника председника хрватске владе. Односима са јавношћу бавио се од 1991, када је био секретар Министарства информисања Хрватске, потом и шеф Одељења за информисање Министарства спољних послова. Узори су му „Кока-Кола“, Тони Блер и Бил Клинтон, а друштвене мреже главни полигон за масе. Многи верују да је уз сву своју „необичност“ увек имао слух за хрватски интерес. Младен Кременовић